
A „kartellbűncselekmény” Magyarországon

Gula József*

A tanulmány a versenykorlátozó magatartások elleni jogi fellépés eszközrendszerét, elsősorban annak büntetőjogi eszközeit és a büntetőjogi védelem sajátosságait vizsgálja. A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban hatályos szabályozásának, a versenyjogi és a büntetőjogi rendelkezések összhangjának, érvényesülésének elemzése alapozza meg a bűncselekményi tényállás értékelését.

Kulcsszavak: versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, tisztességes gazdasági verseny, kartell, versenyjogi engedékenységi politika

Criminal legal regulations on cartels in Hungary

The present paper examines the system of legal means against unfair competition, with special regards to the means of criminal law and the characteristics of the criminal legal protection. The evaluation of the regulation is based on the provisions in force pertaining to the agreement in restraint of competition in public procurement and concession procedure, the emergence, and the correspondence of the rules of competition law and criminal law.

Keywords: agreement in restraint of competition in public procurement and concession procedure, fair economic competition, cartels, leniency policy of competition law

<https://doi.org/10.32980/MJSz.2022.5.2190>

1. A versenykorlátozó magatartások elleni fellépés eszközrendszere

Magyarország Alaptörvénye rögzíti, hogy Magyarország biztosítja a tisztességes gazdasági verseny feltételeit, fellép az erőfölénnyel való visszaéléssel szemben, és védi a fogyasztók jogait.¹

A vállalkozások a gazdasági verseny kényszerítő hatásainak elkerülése érdekében nem egyszer olyan megállapodásokat kötnek, melyek csak a résztvevők számára járnak előnnyel, a kívülállók részére hátrányosak, a gazdasági versenyt különböző mértékben korlátozzák vagy torzítják.²

A tisztességes gazdasági verseny biztosítása érdekében szükséges a versenykorlátozó magatartások elleni állami fellépés, melynek eszközrendszerét

* Egyetemi docens, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Bűnügyi Tudományok Intézete, Büntetőjogi és Kriminológiai Intézeti Tanszék. A tanulmány „A vállalatok büntetőjogi és közigazgatási jogi felelőssége, különös tekintettel a kartelljog és az adatvédelmi jog területén de lege lata és de lege ferenda” című I. HUMBOLDT-KONFERENCIA keretében elhangzott előadás alapján készült.

¹ Magyarország Alaptörvénye Alapvetés M) cikk (2) bekezdés

² 2005. évi XCI. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és más törvények módosításáról

megvizsgálva megállapítható, hogy több jogág szabályai párhuzamosan érvényesülnek. A versenyjog, a közigazgatási jog, a polgári jog, a kereskedelmi jog és a büntetőjog saját eszközeivel egyaránt hozzájárul(hat) a verseny tisztaságához.

A versenyjog széles körben tiltja a versenykorlátozó magatartásokat (antitrust law), a Gazdasági Versenyhivatal (GVH) ellenőrzi a tilalom betartását és szükség esetén alkalmazza a törvényi szankciókat. A polgári jog intézményei közül kiemelhető az érvénytelenség és a kártérítés³, a kereskedelmi jogi eszközök körében témánk szempontjából hangsúlyos továbbá a közbeszerzési és a koncessziós eljárások szabályozása, büntetőjogi vonatkozásban pedig a „Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban” bűncselekménnyé nyilvánítása.

2. A büntetőjogi védelem sajátosságai

A versenyt korlátozó magatartásokat a versenyjog és a büntetőjog egyaránt tilalmazza, a tilalom érvényesülési köre azonban lényegesen eltérő, a büntetőjogi védelem több sajátos vonással is rendelkezik.

Ilyen sajátosságként említhető a bűncselekményi tényállás *szűk tárgyi hatálya* és *speciális célzata*. A Btk. a versenykorlátozó megállapodást, összehangolt magatartást, egyes szervezetek döntéseit akkor rendeli büntetni, ha a közbeszerzési eljárás vagy a koncessziós pályázat eredményének befolyásolására irányul. A büntetőjogi védelem *ultima ratio jelleggel* érvényesül, a versenyjoginál érdemben szűkebb tárgyi hatállyal. A hatályos Btk.⁴ indokolása e körben azt tartalmazza, hogy nem szükséges a büntetőjogi védelmet valamennyi kartellre kiterjeszteni, a versenyjog eszköztára egyéb esetekben megfelelő védelmet biztosít. A büntetőjog a versenyjogi szabályoktól eltérően kizárólag célzatosan, egyenes szándékkal elkövetett cselekményeket rendel büntetni.

A büntetőjogi védelem további sajátossága a bűncselekmény befejezettségéhez a verseny korlátozásának, mint *eredménynek* a megkövetelése. Érdemes utalni arra, hogy a bűncselekmény eredményének értelmezése körében eltérő szakmai álláspontok alakultak ki. Az egyik megközelítés szerint a bűncselekmény a megállapodás megkötésével befejezetté válik⁵, a megállapodásra irányuló tárgyalás, döntésre irányuló előterjesztés kísérlet lehet. A másik nézet szerint a közbeszerzési eljárás vagy koncessziós pályázat eredményének kihirdetése is szükséges a bűncselekmény befejezettségéhez.⁶ A bűncselekmény materiális jellege indokolhatja az utóbbi álláspontot, a verseny korlátozása azonban már az ilyen megállapodás megkötésével megvalósul.

³ Lásd még MISKOLCZI BODNÁR Péter: A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény, *Miskolci Jogi Szemle*, XIV. évfolyam 2019. 2. különszám 2. kötet, 170. o.

⁴ 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről

⁵ MOLNÁR Gábor: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, in: *Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára* (szerk.: Kónya István), Budapest, HVG-ORAC, 2020

⁶ CSÉPAI Balázs - ÚJVÁRI Ákos: A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntethetőségének kérdésköre, *Jogtudományi Közlöny*, (2006) 6., 227. o.

A versenyjog és a büntetőjog szabályait összevetve lényeges eltérés mutatkozik a *norma címzettjét* illetően is. A versenyjog a vállalkozás elleni versenyfelügyeleti eljárást szabályoz, míg a büntetőjogban a bűncselekmény alanya kizárólag természetes személy lehet. Ezen a tényen nem változtat az sem, hogy járulékos jelleggel jogi személlyel szemben is alkalmazható büntetőjogi intézkedés.

A bűncselekmény alanya tettesként tipikusan a gazdálkodó szervezet ügyvezetésre vagy képviselőre feljogosított tagja, tisztségviselője, alkalmazottja, illetve a gazdasági társaság tagja, aki a gazdálkodó szervezeten belüli tevékenysége vagy pozíciója révén érdekeltje a piaci versenynek és a versenytársakkal megállapodást köthet, illetőleg aki a vállalkozások egyesülete, a köztestület, az egyesülés és más hasonló szervezet döntésének meghozatalában részt vesz. A megállapodást kötők nem társtettesként, hanem önálló tettesként vonhatók felelősségre (szükségképpen többes közreműködés).

Mint ismeretes a törvényben írt feltételek fennállása esetén a jogi személlyel szemben alkalmazható büntetőjogi intézkedések a jogi személy megszüntetése, a jogi személy tevékenységének korlátozása (a vizsgált bűncselekményi tényállás kapcsán kiemelhető például, hogy nem vehet részt közbeszerzési eljárásban, nem köthető vele koncessziós szerződés, stb.) és a pénzbírság.

3. A bűncselekményi tényállás szerkezete

A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekményi tényállása két alapesetet, egy privilegizált esetet, valamint büntethetőséget megszüntető és korlátozó okokat szabályoz.

Az *első alapeset*⁷ lényege a közbeszerzési eljárás, illetve koncessziós pályázat eredményének befolyásolása érdekében versenykorlátozó megállapodás kötése, vagy más összehangolt magatartás tanúsítása, a *második alapeset*⁸ pedig az első alapesettel azonos célzat mellett a vállalkozások egyesülete, más hasonló szervezet versenykorlátozó döntésének meghozatalában való részvételt rendeli büntetni.

A bűncselekmény *privilegizált esete*⁹ 50 millió Ft-ot meg nem haladó közbeszerzési értékre történő elkövetés esetén állapítható meg. Koncessziós eljáráshoz kapcsolódóan az enyhébben minősülő alakzat értékelésére nem kerülhet sor.

⁷ Btk. 420. § (1) Aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében az árak, díjak, egyéb szerződéses feltételek rögzítésére vagy a piac felosztására irányuló megállapodást köt, vagy más összehangolt magatartást tanúsít, és ezzel a versenyt korlátozza, büntetett miatt egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.

⁸ Btk. 420. § (2) Az (1) bekezdés szerint büntetendő, aki a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása érdekében a vállalkozások egyesülete, a köztestület, az egyesülés és más hasonló szervezet olyan döntésének a meghozatalában vesz részt, amely a versenyt korlátozza.

⁹ Btk. 420. § (3) A büntetés vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztés, ha az (1) vagy (2) bekezdésben meghatározott bűncselekményt jelentős értéket meg nem haladó közbeszerzési értékre követik el.

Büntethetőséget megszüntető ok az elkövető megfelelő időben tett bejelentése a büntetőügyekben eljáró hatóságnak és a körülmények feltárása.¹⁰

A Btk. a versenyjogi engedékenységi politikára figyelemmel is állapít meg büntethetőséget megszüntető, illetve korlátozó okot. Büntethetőséget megszüntető ok, ha a GVH-hoz bírság mellőzésére alapot adó kérelem került benyújtásra a vállalkozás által a vizsgálat megindítása előtt és a vállalkozásban meghatározott szerepet betöltő elkövető az elkövetés körülményeit feltárja.¹¹

A bírság mellőzésére vagy csökkentésére alapot adó kérelem (későbbi) benyújtása, és az elkövetés körülményeinek feltárása a büntetés korlátlan enyhítését, kivételesen mellőzését teszi lehetővé.¹²

4. A hatályos büntetőjogi szabályozás főbb jellemzői

A bűncselekményt a *2005. évi XCI. törvény* iktatta a korábbi Büntető Törvénykönyvbe¹³ 2005. szeptember 1-jei hatállyal. A törvény indokolása utalt arra, hogy a versenykorlátozó magatartásokkal, a kartellekkel szembeni fellépés elsősorban igazgatási eszközökkel, a Gazdasági Versenyhivatal eljárása útján történik. E körben az alapvető szabályokat a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló *1996. évi LVII. törvény* (Tpv.), illetve az *EUMSZ.*¹⁴ állapítja meg. Azon versenytorzító magatartások esetén, melyek a közbeszerzési és a koncessziós eljárások tisztaságát is sértik a jogalkotó indokoltan látta a büntetőjogi fenyegetettség megteremtését.¹⁵ A tényállás alkalmazásához elengedhetetlen a további háttérjogszabályok, így különösen a közbeszerzésekről szóló *2015. évi CXLIII. törvény* (a továbbiakban: Kbt.), valamint a koncesszióról szóló *1991. évi XVI. törvény* (a továbbiakban: Koncessziós tv.) ismerete.

A tényállás *jogi tárgya* a verseny szabadsága, a szabadpiac korlátozástól mentes működése, valamint a pénzügyi támogatások rendszerének törvényes működése, a

¹⁰ Btk. 420. § (4) Nem büntethető az (1)–(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekményt, mielőtt az a büntetőügyekben eljáró hatóság tudomására jutott volna, a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja.

¹¹ Btk. 420. § (5) Nem büntethető az (1)–(3) bekezdésben meghatározott bűncselekmény elkövetője, ha a cselekmény elkövetésekor olyan vállalkozás vezető tisztségviselője, tagja, felügyelő bizottságának tagja, alkalmazottja vagy ezek megbízottja, amely – mielőtt a versenyfelügyeleti ügyekben eljáró hatóság az ügyben vizsgálatot indított volna – a cselekményre kiterjedően a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény szerinti bírság mellőzésére alapot adó kérelmet nyújtott be, és az elkövetés körülményeit feltárja.

¹² Btk. 420. § (6) A büntetés korlátlanul enyhíthető, különös méltánylást érdemlő esetben mellőzhető azzal szemben, aki a bűncselekmény elkövetésekor olyan vállalkozás vezető tisztségviselője, tagja, felügyelőbizottságának tagja, alkalmazottja vagy ezek megbízottja, amely a versenyfelügyeleti ügyben eljáró hatóságnál a cselekményre kiterjedően a versenykorlátozás tilalmáról szóló törvény szerinti bírság mellőzésére vagy csökkentésére alapot adó kérelmet nyújtott be, és az elkövetés körülményeit feltárja.

¹³ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

¹⁴ Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés 101. cikk

¹⁵ Ez a megoldás a közvagyon eltérő büntetőjogi védelmeként is értékelhető, és így alkotmányossági kérdéseket is felvet. Lásd SINKU Pál: A kartellbűncselekmény, in: *A negyedik magyar büntetőkönyv – régi és újabb vitakérdései* (szerk.: Hollán Miklós – Barabás A. Tünde), Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – OKRI, 2017, 263. o.

közpénzek, a költségvetési források átlátható, tisztességes és haszonnal felhasználása, mint védelmet igénylő érték.

A *Kbt.* megalkotása során alapvető célkitűzés volt, hogy biztosítsa a közpénzek ésszerű és hatékony felhasználását, az átláthatóságot és széleskörű nyilvános ellenőrizhetőséget, a verseny tisztaságát. A *Kbt.* szerint kell eljárni a közbeszerzési (koncessziós beszerzési) eljárásokban, amelyeket az ajánlatkérőként meghatározott szervezetek visszerhes szerződés megkötése céljából kötelesek lefolytatni megadott tárgyú és értékű beszerzések megvalósítása érdekében.

A *Koncessziós tv.* a kizárólagos állami, önkormányzati vagy önkormányzati társulási tulajdon hatékony működtetésének, valamint a kizárólagosan az állam vagy az önkormányzat hatáskörébe utalt tevékenységek gyakorlásának egyik lehetséges útjaként mindezek koncessziós szerződés alapján való átengedéséről rendelkezik. A törvény – a nemzeti vagyonról szóló törvényre utalással – meghatározza a koncesszióköteles tevékenységek körét, valamint kimondja, hogy – a törvényben meghatározott kivételekkel – a koncessziós szerződés megkötésére az állam, illetőleg az önkormányzat pályázatot köteles kiírni. A pályázatok főszabályként nyilvánosak. Elsősorban honvédelmi, illetve nemzetbiztonsági érdekek tehetik szükségessé zártkörű pályázat kiírását.

A tényállás (1) bekezdése szerinti *elkövetési magatartásai* az árak (díjak), egyéb szerződéses feltételek rögzítésére, vagy a piac felosztására irányuló megállapodás kötése, illetve más összehangolt magatartás tanúsítása, a (2) bekezdés pedig a vállalkozások egyesülete, a köztisztület, az egyesülés és más hasonló szervezet versenykorlátozó döntésének meghozatalában való részvétellel valósulhat meg.

A *Tpvt.* 11. § (1) bekezdése kimondja, hogy tilos a vállalkozások közötti megállapodás és összehangolt magatartás, valamint a vállalkozások egyesülési jog alapján létrejött szervezetének, köztisztületének, egyesülésének és más hasonló szervezetének (a továbbiakban együtt: vállalkozások társulása) a döntése (a továbbiakban együtt: megállapodás), amely a gazdasági verseny megakadályozását, korlátozását vagy torzítását célozza, vagy ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. A *Tpvt.* tehát mindhárom tényállászerű elkövetési magatartást a megállapodás fogalma alá vonja. Nem minősül ilyennek a megállapodás, ha egymástól nem független vállalkozások között jön létre. A *Tpvt.* az általános kartelltilalom kimondása mellett példálózó jellegű felsorolást ad a versenykorlátozó megállapodások jellegzetes eseteiről (árkartell, piacfelosztó kartell stb.).

Kiemelést érdemel, hogy a vállalkozások közötti gazdasági együttműködés nem tiltott, ha az a verseny tisztaságával és a fogyasztók, üzletfelek érdekeivel nem ellentétes. Nem értékelhető a tényállás körében az olyan megállapodás sem, amelyet a közbeszerzési eljárásban, illetőleg a koncessziós pályázat esetében az egy ajánlattevőnek, illetve pályázónak minősülő konzorcium tagjai kötnek egymással.

Megfogalmazódott olyan nézet, hogy a versenyjogi tilalom hiányára vagy mentesülésre vezető esetek, másfelől a büntetőjogi felelősségre vonás akadályai indokolatlan eltéréseket mutatnak. A versenyjogban a tényállászerű magatartások nem minden esetben minősülnek tilosnak. Nem vonatkozik a tilalom az egymástól nem független vállalkozások közötti versenykorlátozó megállapodásokra, a mentesülő megállapodásokra és – a kartelleket kivéve – a csekély jelentőségű

megállapodásokra sem. A büntetőeljárás során a társadalomra veszélyesség hiánya hivatkozható, míg a versenyjogi tilalom és szankciók alóli mentesülésre konkrét normák vonatkoznak.¹⁶

Érdemes e körben utalni arra, hogy a Tpv. azon rendelkezéseit, amelyek lehetővé teszik a versenykorlátozó megállapodásokat, jogellenességet kizáró okként kell elismerni,¹⁷ a 2012. évi Btk. a jogszabály engedélyét immár kifejezetten is nevesíti a büntethetőséget kizáró okok között.

A Tpv. az ún. horizontális és vertikális kartellek létrehozását egyaránt tiltja. A büntető tényállás a horizontális kartellekre irányul, amikor a megállapodás a versenytársak között jön létre. (Vertikális kartell esetén a megállapodást a piaci rendszer különböző szintjein elhelyezkedő, a forgalmi folyamat különböző szakaszaiban működő vállalkozások – pl. termelők és kereskedők – kötik.)

Az összehangolt magatartás lényege, hogy a verseny résztvevői egymásra figyelemmel – akár a piaci helyzetüktől függetlenül – azonos piaci magatartást tanúsítanak. A büntetőjogi felelősséget nem alapozza meg az ún. párhuzamos magatartás, amelyre a piaci verseny résztvevői azonos hatásmechanizmus okából kényszerülnek (pl. valutaleértékelés).

A versenytársak megállapodása, összehangolt magatartása vagy arra vonatkozhat, hogy ki milyen „ár” adja be ajánlatát a koncessziós, illetve a közbeszerzési eljárásban (árak rögzítése), vagy arra, hogy az adott eljárásokban ki lesz a kedvezőbb feltételekkel ajánlatot tevő (piacfelosztás).¹⁸ A megállapodás vagy más összehangolt magatartás eredménye, hogy ezzel a versenyt korlátozzák.

A versenyjogi és a büntetőjogi tilalom közötti eltérés tetten érhető abban is, hogy a versenyjogban a negatív fejlemény háromféle módon jelentkezhet. A vállalkozás célozza a versenyszűkítést, vagy a magatartás ilyen hatást fejthet, illetve fejt ki. A versenyre gyakorolt hatás súlyosabb esetben a verseny megakadályozása vagy korlátozása, illetve torzítása. A tilalom ennél kevésbé veszélyes esetekre is vonatkozik, amikor a verseny nem sérül, de a magatartás objektíve alkalmas arra, hogy az említett következmények valamelyike bekövetkezzék. Végezetül az is elegendő lehet, ha a résztvevők szándéka az említett negatív hatások kiválására irányul.¹⁹

A bűncselekmény *alanya* tettesként jellemzően a gazdálkodó szervezet ügyvezetésre vagy képviselőre feljogosított tagja, tisztségviselője, alkalmazottja, illetve a gazdasági társaság tagja, aki a gazdálkodó szervezeten belüli tevékenysége vagy pozíciója révén érdekeltje a piaci versenynek és a versenytársakkal megállapodást köthet, illetőleg aki vállalkozások egyesülete, a köztestület, az egyesülés és más hasonló szervezet döntésének meghozatalában részt vesz.

¹⁶ MISKOLCZI BODNÁR Péter: A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény 177. o.

¹⁷ HEGEDŰS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, Wolters Kluwer Hungary, Jogtár Kommentár

¹⁸ Magyarországon különösen érintett területnek tekinthető az út- és ingatlanépítés, az egészségügy és az energiaellátási szektor. SINKU Pál: A kartellbűncselekmény 260. o.

¹⁹ MISKOLCZI BODNÁR Péter: A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény 171-172. o.

Amint arról már szó esett a megállapodást kötők nem társtettesként, hanem önálló tettesként vonhatók felelősségre.

A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban *szándékos* bűncselekmény. Tekintettel arra, hogy a tényállás tartalmilag célzatot is értekel (a közbeszerzési eljárás, illetve a koncesszióköteles tevékenységre vonatkozóan kiírt nyílt vagy zártkörű pályázat eredményének befolyásolása) a bűncselekmény csak egyenes szándékkal követhető el.

A törvény *büntethetőséget megszüntető okot* állapít meg arra az esetre, ha a cselekményt, mielőtt az a büntetőügyekben eljáró hatóság tudomására jutott volna, az elkövető a hatóságnak bejelenti, és az elkövetés körülményeit feltárja. A rendelkezés kriminálpolitikai indoka a kartelltilalomba ütköző és a közbeszerzési vagy koncessziós eljárások tisztaságát sértő cselekmény leleplezéséhez fűződő érdek prioritása.

A *Btk.* a versenyjog területén alkalmazott engedékenységi politikára is figyelemmel, az a mögött meghúzódó jogpolitikai szándék érvényesülését elősegítendő további büntethetőséget megszüntető okot állapít meg, illetve a büntetés korlátlan enyhítését, különös méltánylást érdemlő esetben a büntetés kiszabásának mellőzését teszi lehetővé. A versenytörvényben szabályozott engedékenységi politika – törvényi feltételek mellett – lehetőséget ad a kartellező vállalkozások számára a Gazdasági Versenyhivatallal való együttműködés esetén a versenyfelügyeleti bírság alól való teljes vagy részleges mentesülésre. Az engedékenységi politika arra épül, hogy a titkos megállapodásoknak lehetnek olyan résztvevői, akik készek lennének részvételüket megszüntetni és a kartell létezéséről, működéséről információkat szolgáltatni, ha nem tartanának a tevékenységük miatt rájuk váró versenyfelügyeleti és egyéb szankcióktól. A büntetőjog saját eszközeivel erősíteni kívánja az engedékenységi politika eredményességét és elérni azt, hogy az eltérő jogági szabályozás ne oltsa ki egymás hatását.

A *Tpvt.* 78/A. § (2) bekezdése a bírság mellőzése körében két esetkört határoz meg. A bírság kiszabását az eljáró versenytanács annak a vállalkozásnak a tekintetében mellőzi, amely elsőként nyújt be erre irányuló kérelmet és szolgáltat olyan bizonyítékot,

a) amely a Gazdasági Versenyhivatalnak alapot szolgáltat arra, hogy a jogsértéssel kapcsolatban helyszíni kutatás végzésére kapjon előzetes bírói engedélyt, feltéve, hogy a Gazdasági Versenyhivatal a kérelem benyújtásának időpontjában nem rendelkezett elegendő információval a helyszíni kutatás bíróság általi engedélyezésének megalapozásához, vagy azt megelőzően még nem végzett helyszíni kutatást,

b) amellyel a jogsértés elkövetése bizonyítható, feltéve, hogy a bizonyíték szolgáltatásának időpontjában a Gazdasági Versenyhivatal még nem rendelkezett elegendő bizonyítékkal ahhoz, hogy a jogsértést bizonyítsa, és egyetlen vállalkozás sem felel meg az a) pontnak.

A *Tpvt.* 78/A. § (3) bekezdése szerint a kérelem alapján az eljáró versenytanács a kiszabandó bírság összegét csökkenti, ha a bírság mellőzésének nincs helye, és a vállalkozás a jogsértésre vonatkozó olyan bizonyítékot szolgáltat a Gazdasági Versenyhivatalnak, amely jelentős többletértéket képvisel a bizonyíték

szolgáltatásának időpontjában a Gazdasági Versenyhivatal rendelkezésére álló bizonyítékokhoz képest.

A büntetőjogi felelősség szempontjából is jelentősége van annak, hogy a versenyfelügyeleti ügyekben eljáró hatóság az ügyben indított-e vizsgálatot. Büntethetőséget megszüntető okot az engedékenységi kérelem benyújtása akkor eredményezhet a vállalkozásnak az elkövetéskor vezető tisztségviselője, tagja, felügyelő bizottsági tagja, alkalmazottja vagy ezek megbízottja számára, ha annak benyújtása olyan időpontra esik, amikor a versenyhatóság még nem indított vizsgálatot. Ha a versenyfelügyeleti eljárás már megindult, akkor csak a büntetés korlátlan enyhítésére, kivételesen mellőzésére lesz lehetőség. Ismert azonban olyan nézet is, mely szerint „a büntethetőséget megszüntető okot a versenyfelügyeleti eljárás megindításához kapcsolni teljes mértékben indokolatlan, és nincs összhangban a versenyfelügyelet érdekeivel”.²⁰

A (4) és az (5) bekezdés szerinti büntethetőséget megszüntető okok fennállása önálló vizsgálatot igényel. Az egyik büntethetőséget megszüntető ok alkalmazásának nem feltétele a másiknak való megfelelés, ugyanakkor van köztük összefüggés, mivel ha van olyan elkövető, aki a (4) bekezdés alapján mentesül, ugyanazon oknál fogva másik elkövető már nem mentesülhet a büntetőjogi felelősség alól, így a többi elkövetőnél már csak a versenyfelügyeleti eljárásban benyújtott engedékenységi kérelemhez kapcsolódóan jöhet szóba a büntethetőség megszűnése. Ide nem értve azt az esetet, ha az adott vállalkozás részéről a kartell megállapodásban részt vevő vezető tisztségviselők, tagok stb. egyszerre tesznek bejelentést a büntetőügyben eljáró hatóságnál. Az engedékenységi kérelemhez kapcsolódó büntethetőséget megszüntető ok alkalmazásának nem feltétele, hogy az érintett személy bejelentést tegyen a nyomozó hatóságnak, de az együttműködési kötelezettség terheli a büntetőeljárás során.

Az engedékenységi kérelemmel összefüggő büntethetőséget megszüntető ok, és a büntetés korlátlan enyhítése, illetve mellőzése egyaránt csak arra az elkövetőre alkalmazandó, aki a bűncselekmény elkövetésekor a kérelmező vállalkozás vezető tisztségviselője, tagja, alkalmazottja, felügyelőbizottságának tagja vagy ezek megbízottja volt. A kérelemnek a bírság mellőzésére vagy csökkentésére alapot adónak kell lennie, amiről a büntetőügyben eljáró hatóság a versenyhatóság erről szóló feltételes döntésének beszerzése révén tud meggyőződni. Az (5) és a (6) bekezdés alkalmazása kapcsán is további feltétel, hogy az elkövető az elkövetés körülményeit feltárja.²¹

Ahhoz, hogy a vállalkozás és a bűncselekmény elkövetője egyaránt mentesüljön a versenyjogi, illetve büntetőjogi szankciók alól, a vállalkozás nevében a kérelmet a vállalkozás törvényes képviselőjének vagy meghatalmazottjának kell benyújtania.²²

²⁰ NAGY Csongor István: Az engedékenységi politika keretében való együttműködés fékező- és hajtóerői. Összehasonlító jogi adalékok, *Verseny és Szabályozás* (szerk.: Valentiny Pál - Kiss Ferenc László - Nagy Csongor István - Berezvai Zombor), Budapest, MTA KRTK, 2018, 182. o.

²¹ GULA József: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, in: *Magyar Büntetőjog Különös Rész*, Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2020, 881-886. o.

²² GVH tájékoztató a kartellek feltárását segítő engedékenységi politika alkalmazásához kapcsolódó büntetőjogi kérdésekről, 2018.

Érdemes utalni arra, hogy az elkövető vonatkozásában megállapítható büntetethezőséget megszüntető okok a jogi személlyel szemben is akadályai lehetnek büntetőjogi intézkedés alkalmazásának.²³

5. A bűncselekményi tényállás értékelése

A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban bűncselekményi tényállásának értékelése ambivalens, a lehetséges következtetések szélsőségesen eltérőek lehetnek.²⁴

A tényállás 2005-től része a magyar büntetőjognak, mégis csekély számú ügyben történt vádemelés, bírói gyakorlata nem alakult ki. „A Gazdasági Versenyhivatal által eddig is milliárdos nagyságrendben kiszabott bírságaikra tekintettel tényleg hatékonyabb és biztosabb védelmet jelenthet-e a büntetőjog, mint a következetes és súlyos versenyjogi szankciók?”²⁵ – teszi fel a kérdést Tóth Mihály professzor. Fentiek alapján a tényállás létjogosultsága is megkérdőjelezhető, felvethető annak dekriminalizációja.

Komoly érvek szólnak ugyanakkor a tényállás fenntartásának szükségessége,²⁶ alkalmazási körének esetleges kiterjesztése mellett is. Így például a cselekmény jellege folytán minden bizonnyal magas látencia, az ilyen cselekmények valós száma lényegesen nagyobb lehet a bűnügyi statisztikában megjelenőnél.²⁷ További érv lehet, hogy e bűncselekmények a közbeszerzési és a koncessziós eljárások tisztaságát is sértik. Találkozhatunk olyan állásponttal is, mely szerint a kartellek, mint a versenykorlátozó megállapodások legsúlyosabb esetei ellen a büntetőjog szigorú eszköztársa nem csupán a közbeszerzési és koncessziós eljárások vonatkozásában, hanem általánosságban is szükséges.²⁸

²³ Lásd MOLNÁR Erzsébet: A kartellmagatartások büntetőjogi szankcionálásának kriminálpolitikai vizsgálata, *Versenytűkör*, (2019) 1, 36-37. o.

²⁴ Ismeretes, hogy a versenykorlátozó magatartásokkal szembeni büntetőjogi fellépés az Amerikai Egyesült Államokból ered, melynek relatív sikeressége nyomán Európában is megfigyelhető volt egy – kevésbé eredményes – kriminalizációs tendencia. GERENCSÉR Ágnes: *Büntetőjogi szankciók a versenyjogban*, https://www.gvh.hu/data/cms1024125/print_4449_h.pdf

²⁵ TÓTH Mihály: *Gazdasági bűncselekmények és bűnözés a rendszerváltozás éveiben*, Doktori Értekezés, 2007, 153. o. Ezideig az a várakozás sem látszik igazolódni, hogy „a fenyegetettség előre hozásával, pusztán a bennfentes megállapodások leleplezésével talán alááshatjuk az egész gyakran korrupt rendszert is”.

²⁶ Sinku Pál szerint a Btk. szabályozása koherens a Tpv. szabályaival, megfelel a nemzetközi standardoknak, módosítása nem szükséges. Eljárásjogi szempontból rendezetlennek látja ugyanakkor a polgári jogi igény kérdését, felveti, hogy ha a közbeszerzés kiírója a kartellezés kapcsán polgári jogi kárt szenved, sértetti pozíciója elismerhető lenne. SINKU Pál: A kartellbűncselekmény 266. o., Kéryné Kaszás Ágnes Roxán úgy látja, hogy a kartell tényállás alkalmas funkciójának betöltésére, már csak a bátrabb, a védett jogi tárgy vonatkozásában felkészültebb jogalkalmazási szándék várat magára. KÉRYNÉ KASZÁS Ágnes Roxán: *Korlátok és lehetőségek, avagy a kartelltilalom büntetőjogi szabályozásának helye a magyar jogrendszerben*, Doktori értekezés, Pécs, 2013, 189. o.

²⁷ Nemzetközi szinten versenyjogi szempontból a kartelltevékenység felderítettsége kb. 15 százalékos, és még kevesebb jut el a büntetőhatóságokhoz. SINKU Pál: A kartellbűncselekmény 260. o.

²⁸ A 2012. évi C. törvény indokolása a Büntető Törvénykönyvről ugyanakkor úgy foglal állást, hogy a büntetőjogi védelem kiterjesztése általánosságban a kartellekre inkább veszélyeket hordozna magában, mintsem megfelelő eredménnyel kecsegtetne.

Véleményem szerint a bűncselekménnyé nyilvánítás helyes volt, a kriminalizáció eddigi európai tapasztalatai azonban nem indokolják a tényállás alkalmazási körének kiterjesztését.

Irodalomjegyzék

- CSÉPAI Balázs - ÚJVÁRI Ákos: A versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban való büntethetőségének kérdésköre, *Jogtudományi Közöny*, (2006) 6.
 - GULA József: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, in: *Magyar Büntetőjog Különös Rész*, Budapest, Wolters Kluwer Hungary, 2020
 - GERENCSÉR Ágnes: *Büntetőjogi szankciók a versenyjogban*, https://www.gvh.hu/data/cms1024125/print_4449_h.pdf
 - HEGEDÚS István - JUHÁSZ Zsuzsanna - KARSAI Krisztina - KATONA Tibor - MEZŐLAKI Erik - SZOMORA Zsolt - TÖRŐ Sándor: Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez, Wolters Kluwer Hungary, *Jogtár Kommentár*
 - KÉRYNÉ KASZÁS Ágnes Roxán: *Korlátok és lehetőségek, avagy a kartelltilalom büntetőjogi szabályozásának helye a magyar jogrendszerben*, Doktori értekezés, Pécs, 2013
 - MISKOLCZI BODNÁR Péter: A versenykorlátozó megállapodás, a kartell versenyjogi tilalma és a „versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési eljárásban” elnevezésű bűncselekmény, *Miskolci Jogi Szemle*, XIV. évfolyam 2019. 2. különszám 2. kötet
 - MOLNÁR Erzsébet: A kartellmagatartások büntetőjogi szankcionálásának kriminálpolitikai vizsgálata, *Versenytükör*, (2019) 1
 - MOLNÁR Gábor: Versenyt korlátozó megállapodás közbeszerzési és koncessziós eljárásban, in: *Magyar Büntetőjog Kommentár a gyakorlat számára* (szerk.: Kónya István), Budapest, HVG-ORAC, 2020
 - NAGY Csongor István: Az engedékenységi politika keretében való együttműködés fékező- és hajtóerői. Összehasonlító jogi adalékok, *Verseny és Szabályozás* (szerk.: Valentiny Pál - Kiss Ferenc László - Nagy Csongor István - Berezvai Zombor), Budapest, MTA KRTK, 2018
 - SINKU Pál: A kartellbűncselekmény, in: *A negyedik magyar büntetőkódex – régi és újabb vitakérdései* (szerk.: Hollán Miklós – Barabás A. Tünde), Budapest, MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont – OKRI, 2017
 - TÓTH Mihály: *Gazdasági bűncselekmények és bűnözés a rendszerváltozás éveiben*, Doktori Értekezés, 2007
-
-